

УДК 78.01(477)

Зоряна Гнатів, кандидат філософських наук,
доцент кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

НАЦІОНАЛЬНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлюється змістова основа розвитку сучасної мистецької культури та освіти – національне підґрунтя. Ключовою проблемою удосконалення музичної освіти визнається аналіз перспективних напрямів її модернізації, а саме “націєтворчих перспективах”, шляху модернізації загальної музичної освіти саме як “національної”, іманентних чинників.

Ключові слова: музична освіта, національне мистецтво, народна пісенність, художній розвиток особистості, національне самоусвідомлення, етнонаціональна ідентичність, модернізація.

Літ. 7.

Зоряна Гнатив, кандидат философских наук,
доцент кафедры методики музыкального воспитания и дирижирования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ВЕКТОР РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье освещается содержательная основа развития современной художественной культуры и образования – национальная основа. Ключевой проблемой совершенствования музыкального образования признается анализ перспективных направлений ее модернизации, а именно “нациообразующих перспективах”, пути модернизации общего музыкального образования именно как “национальной”, имманентных факторах.

Ключевые слова: образование, национальное искусство, народная писенность, художественное развитие личности, национальное самосознание, этнонациональная идентичность, модернизация.

Zoryana Hnativ, Ph.D. (Philosophy), Docent of
Methods of Musical Education and Conducting Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

NATIONAL VECTOR OF THE DEVELOPMENT OF MODERN ARTS EDUCATION

The article about contents basis of development modern art culture and education – national background. The key problem of improvement musical education is analysis of perspective directions its modernization, namely “nation creative perspective” on the way of modernization general musical education exactly as “national”.

Keywords: musical education, national art, folk singing, artistic development of a personality, national self-awareness, ethnic and national identity, modernization.

Постановка проблеми. Питання виховання Людини, Особистості як духовної цінності є вічними в педагогічній науці. Вступ людства у третє тисячоліття характеризується не лише значним поступом у сфері інформаційних технологій, а й потужним гуманітарним світоглядом, дбайливим ставленням до людини, її здоров'я (фізичного і морального). На новому етапі розвитку суспільства йде пошук нових моделей освітньо-виховного процесу, що має забезпечити реалізацію духовного потенціалу особистості”.

Модернізація освіти стає пріоритетною в сучасному розвитку суспільства, віддзеркалює розвиток держави і є важливою складовою її національної безпеки. Про це, зокрема, йдеться в Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”, 1993), у законах України

“Про освіту” (1991, 2006), “Про загальну середню освіту” (1999). У Національній доктрині розвитку освіти окреслено пріоритетні напрями державної освітньої політики, а саме: особистісна орієнтація освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; створення для громадян рівних можливостей здобуття освіти; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту й форм організації навчально-виховного процесу; розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя; розширення україномовного освітнього простору; забезпечення освітніх потреб національних меншин та ін. [2, 180]. В цих законах також йдеться про виховання особистості в дусі любові до Батьківщини й усвідомлення свого громадянського обов'язку на основі національних духовних цінностей в поєднанні із

загальнолюдськими. У Концепції середньої загальноосвітньої національної школи України зазначено, що головною метою національного виховання на сучасному етапі є “передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які включають у себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Одним із предметів дослідження науковців в галузі сучасної музичної освіти є едукативний процес, спрямований на загальний розвиток особистості на основі національних чинників, інтеграційних зовнішніх і внутрішніх процесів, особистісно орієнтованих підходів та ін.

Мета статті – розкрити суть змістових напрямків гуманістично орієнтованої виховної парадигми мистецьких засад розвитку особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спираючись на філософські, педагогічні, психологічні дослідження, сучасні науковці активно шукають шляхи поліпшення власне національного виховання особистості. Вагомий внесок у розв’язання цієї проблеми внесли І.Д. Бех, М.Й. Боришевський, І.А. Зязюн, М.Г. Стельмахович, О.М. Сухомлинська, Б.Г. Чижевський, О.Вишневський та ін. Зокрема, говорячи про ”національне виховання” професор О.Вишневський відзначає двозначність цього терміну. “По-перше – це національне виховання, що впливає з основ державності і відповідає процесам державотворення. За К. Ушинським, таку багатоаспектну систему доцільно називати українським вихованням. Воно стосується всіх громадян України, незалежно від їх етнічного походження, і висуває до них однакові вимоги. По-друге – це національно-етнічне виховання нашого народу, під яким розуміються виховні зусилля, спрямовані на відродження природовідповідного національного самоусвідомлення української дитини” [1, 278 – 279].

Дослідження національної ментальності, представлене працями М. Костомарова, І. Нечуя-Левицького, Т. Шевченка, Д. Чижевського, О. Кульчицького, М. Холодного; вияв основних рис, які характеризують українську ментальність, і пошук засобів для її аналізу зустрічаємо в працях В. Шинкарука, І. Бичко, Є. Бистрицького, В. Горського, В. Іванова, В. Табачковського, М. Поповича та ін. В. Давидюк, О. Білик,

М. Дмитренко – сучасні фольклористи, котрі збирають та популяризують не лише усну, а й музичну народну творчість, переконані, що саме у фольклорі закодовано вічність гармонійної творчості розуму й серця багатьох поколінь. Саме збереження музично-етнографічної скарбниці сприятиме зменшенню негативних тенденцій в житті людства і збереженню генетичного коду нації.

Мистецька освіта – потужна галузь теорії і практики людського розвитку, яка знайшла відображення у вагомих наукових розробках. Сучасними вченими широко розглянуто філософські і психологічні засади художньої творчості (О. Гройсман, Л. Єрмолаєва-Томіна), виявлено закономірності розвитку спеціальних художніх здібностей (А. Щербо), досліджено історичні джерела загальноестетичного і фахового навчання (О. Михайличенко), здійснено аналіз теорії і методики викладання мистецтва (І. Туманов).

Виклад основного матеріалу. Мистецька освіта – процес і результат освоєння суб’єктом істотних властивостей навколишньої дійсності, відтвореної у художніх образах. Змістом мистецької освіти виступає спрямована на загальний і художній розвиток особистості система педагогічно адаптованих художньо-практичних умінь, навичок, знань, досвіду ціннісного ставлення до мистецтва, досвіду творчої діяльності [3].

Істинний сенс усіх нововведень, що пов’язані з впровадженням положень болонської декларації у національній освітній сфері, органічно ув’язаний з провідною ідеєю філософії освіти – культуротворчості як людинотворчості. Болонський процес – це історично складена перспектива такого розвитку освіти, коли освіта постає засобом поліпшення людського в самій людині. Як ніколи, сьогодні зростає роль ідентичності людини, яка з огляду на соціально-політичні реалії змушена інтегрувати усі інші форми своєї ідентичності. Гасло “пізнай себе” на тепер доповнюється потребою такого ж глибинного пізнання “іншого” – його зрозумінням й мирного співжиття [7, 20].

Цікаво з цього приводу навести слушні думки Є. Сверстюка: “Розмови про вибір України збаналізувалися. Фактично референдум 1 грудня 1991 року за незалежність уже був європейським вибором. Справа в тому, що національний вибір відбувся ще задовго до нашого народження. Треба тільки глибше осмислити сліди в історичній пам’яті. Нашому поколінню залишилося розчистити давно прокладену дорогу, розчистити від політичних нашарувань епохи перманентного

кріпосництва і терору. І, головне, прорватися крізь джунглі стереотипів, закріплених віковим страхом.

У пісні про втечу з чужого полону “на ясні зорі, на тихі води, у край веселий між люд хрещений” усе було ясно. Просування до Європи не таке ясне, європейський дім насторожує правилами твердої дисципліни і суворим дотриманням законів: *dura lex sed lex*. Там свої незручності й свої хвороби – в тому впорядкованому домі. Але наша молодь, яка виїхала туди, чомусь не хоче повертатися до рідного хаосу, волі та сваволі. В європейському домі заведено лікувати хвороби і називати речі своїми іменами, а також відповідати за свої слова і вчинки. Заведено давно, попередніми поколіннями. А в нашому домі держава – то одне, а народ – то зовсім інше, часом протилежне.

Імперські сили далі проводять інформаційну війну, і знову не гребуючи ніякими засобами. Вони тримають у своєму полоні дезінформації мільйони людей, потрібних їм для голосування за кандидатів учорашнього дня. Фактично області Східної України, де проживають люди української традиції й ментальності, тотально вкриті сіткою російської імперської пропаганди. І навіть молодь, що бере інформацію з Інтернету, важко виривається з того полону маніпуляції свідомістю.

Для нас було б значною допомогою, якби на Заході з’явилися аналітичні публікації з ґрунтовним вивченням стратегії й технології обману та лжеінформації про Україну. Багато що використовується ними з арсеналу більшовицької пропаганди ненависті, й це поєднується з неоімперськими технологіями ширення такої ж ненависті та нетерпимості. Не зайвим було б пояснення західних авторів, що таке фашизм і чим він відрізняється від легалізованого криміналу донецької мафії.

Наша спільна мета – донести до народу правду. В інформаційній війні неправда повинна програвати. Дуже непросто людям зрозуміти, чому Донецьк та Україна – то антиподи, як футбольні клуби “Шахтар” і “Динамо”. Чому Донецьк голосує за “свого”, навіть коли його не поважає. Чому Донецьк прийняв український прапор, не прийнявши сенсу української державності. Не забуваймо, що Донецьк раніше називався Сталіно. Тут збиралися робітники, засланці, втікачі, поселенці з різних областей. Комуністична партія виховувала советську російську ментальність із загостреною нетерпимістю. Кримінальний елемент легко вписався в ту сталінську спільноту. Але планованого зверху “переплавлення” так і не вийшло. Донецьк дуже різномірний, але заблокований у політичну масу, яка голосує за

советським стандартом, де кожен боїться вирізняться.

Років 15 тому в Парижі відомий французький філософ Безансон, пройнятий симпатіями до України, поставив запитання: “А чому українцям не позбутися Донецька і не звільнитися від зайвого тягаря?”. Відповідь очевидна – тому що з Донецька вийшли найвідоміші українські дисиденти, літератори, діячі національного опору, а вони, відповідно, мали там і своє середовище. Відокремлення не вийде. Для пробудження Донецька теж потрібна допомога Заходу, зокрема просте роз’яснення, що без національної ідентичності почуття гідності неможливе.

Якщо до Заходу, як до арбітра, донецькі посткомунисти ще прислухаються, то до голосу незалежної України з її релігійною традицією совок глухий. Отже, тверезі голоси Заходу могли б їм нагадувати аксіоми державності й правила, яких слід дотримуватися [4, 2 – 3].

Одним із важливих об’єднувачих чинників у суспільстві може слугувати збереження культурної та історичної спадщини, що підтверджується даними соціологічних досліджень, що наводить Центр Разумкова. Так, на запитання “Який із п’яťох зазначених чинників найбільше об’єднує або може згуртувати народ України в єдину спільноту?” 8,1 % респондентів відповіли – “Знання і розуміння української культури та мови”, 11,5 % – “Спільна культурна й історична спадщина”, 11,5 % – “Спільні політичні принципи й ідеї”, 28,2 % – “Рівні права і співіснування в рамках однієї держави (України)”, 33,4 % – “Прагнення до істотного підвищення добробуту всіх громадян України”, 7,3 % – “Важко відповісти” [5].

Отже, проблема сучасного періоду для України полягає у збереженні власної етнонаціональної ідентичності, що закладено у специфіці народної та професійної культури, природа якої полягає у пізнанні людиною та спільнотою себе і світу навколо себе.

Збереження культурної спадщини, культурних традицій і досвіду минулих поколінь – єдино реальний шлях відродження нації, знаходження нею справжніх орієнтирів розвитку, його повернення у природне русло [6, 189].

Зі зміною історичних епох змінюється тип культури, однак це не означає розриву культурної спадщини і традицій, бо кожна нова доба з необхідністю успадковує культурні досягнення попередньої.

Щодо основних проблем сучасної загальної музичної освіти, то однією з таких є проблема, пов’язана з її модернізацією, акцентуванням уваги на вкрай важливих її аспектах, які на сьогоднішній

день дуже гостро і болюче звучать в нашому суспільстві, а саме “націєтворчих перспективах”, шляху модернізації загальної музичної освіти саме як “національної”, іманентних (внутрішньо притаманних) чинниках.

Шлях оновлення загальної музичної освіти в Україні періоду 90-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст. слід мислити як у світлі національного культурного відродження, так і орієнтування українського суспільства на європейськість – освітні стандарти європейського виміру освіти. – зазначає М. Ярмо, – Та за разом обидві соціокультурні передумови спричинили шлях модернізації загальної музичної освіти саме як “національної” – з вираженням етнічного компонента ідентичності особи та її “відкритості” щодо “іншого”, оскільки національна форма ідентичності є принципово відкритою, розімкненою, здатною до резонування в історичній множині подібних (національних) систем (за К. Гюбнером) [7, 14].

Отже, слід зауважити, дана проблема є суголосна з стратегічним вектором розвитку українського суспільства, де ми не повинні наздоганяти когось чи дорівнювати комусь, а на нашу думку, реалізувати національний інтерес держави в контексті європейської перспективи; знаходити альтернативи, використовувати все те, що важливе і потрібне власне для нашої системи освіти, беручи до уваги свої сакральні вигоди і свої національні традиції з їхнім надзвичайно багатим виховним потенціалом. Така позиція належить до сучасних концепцій, у яких викладено національний проект модернізації, коли національні традиції визначають характер модернізаційного процесу і виступають його стабілізуючими чинниками як варіанти загальнолюдських цінностей.

Виховання національної самосвідомості передбачає використання різноманітних засобів, серед яких провідну роль відіграє саме українська народнопісенна культура, що є джерелом збереження історичної пам’яті, знань про народ, життєвий устрій українців, його культуру, виховання любові до України, прагнення до волі й ненависті до пригнічення, усвідомлення своєї людської й національної гідності, пошани до батьків, родини, народу, ширості почуттів, людяності, працьовитості.

Українська народна пісенність, за свідченням вітчизняних і зарубіжних науковців, – одна з найбагатших у світі за поетичною та музичною досконалістю. Неослабний науковий інтерес до української пісенної культури зумовлюється тим, що вона несе в собі, перш за все, гуманістичний характер. Саме цим пояснюється величезна

зацікавленість українськими піснями і на світовому рівні.

Народна мистецька культура українців з її багатівіковим надбанням вражає своїм кількісним виміром і є цінним педагогічним матеріалом на сьогоднішній день. Це невичерпне джерело у вихованні сприйняття життя, природи, мистецтва і, як наслідок цього – здібності відчувати гармонію в будь-якій сфері діяльності і створювати високоморальні гармонійні відносини з людьми і оточуючим світом.

Відомо, що народне мистецтво побутує в синкретичних формах, де, наприклад, музична інтонація і слово у піснях або музика і рух в танцях, іграх, театралізованих дійствах зливаються в єдине і нерозривне виразне ціле. Це впливає також і на методику діяльності вчителя музичного мистецтва. Так, наприклад, вивчення календарно-обрядових пісень повинне охоплювати не тільки освоєння школярами мелосу, метро-ритму, характеру, форми, але й поглиблене проникнення в літературний текст, у поетичність народної мови, руху, міміки, тонкощів ліній і фарб, звуків і голосів. Розмаїття форм та засобів фольклору дозволяє вчителю виконати практично усі педагогічні завдання, котрі висувують перед ним нормативно-правові освітянські документи. Тому основним мотивом дослідження є ідея національного музичного виховання на основі ґрунтовних знань української культури, фольклору, іманентних (внутрішньо притаманних) чинниках розвитку пісенного мистецтва.

Все краще і цінне, що дала світу українська пісня, породжене живим відчуттям свого часу, лагідною і доброю душею нашого народу, його розумом і серцем. Пісні відкривають коди доступу до історичної пам’яті українців, на долю яких випало чимало страждань та випробувань. Це в свою чергу часто диктує сумні емоції та виклад їх у слова та музику. Такі пісні об’єднують народ. Останнім свідченням цього стала пісня-гімн Небесної сотні “Тей, плине кача по Тисині”. І хоча пісня не була написана для Майдану – її значущість дійсно висока. Можливо, знали її донині не всі. Сьогодні ж ця пісня, по суті, в усіх на слуху, бо уособлює біль, журбу, смуток за невинно вбитими людьми. Впевнено можна сказати, що людина, яка написала цю пісню, перепустила її через своє серце. Тому разом із автором сьогодні, чуючи цю тужливу пісню, в унісон плачуть сотні тисяч людей.

Створення Незалежної суверенної Української держави є не тільки величезним досягненням нашого народу у боротьбі за свою незалежність, а й значним випробуванням, яке він, безумовно,

витримає перед своєю долею. Багато хто сьогодні очікує кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, у місті, країні, зовнішніх змін, які б торкнулися його особисто. Мало хто розуміє, що впроваджувати ці зміни доведеться йому самому: шукати однодумців, виступати проти несправедливості, контролювати владу, висуваючи їй вимоги, долати страх і недовіру між людьми, відповідати за свої вчинки. “Борітеся – поборете, Вам Бог помагає!” – цими словами наш Тарас Шевченко ставав на захист Лицарів Великих, сьогодні з цими словами на захисті – Небесні сотні. Так стають безсмертними.

Осягнення шляхів модернізації мистецької освіти в Україні в параметрах гуманістичних цінностей вимагає подальших наукових пошуків та досліджень.

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. – Дрогобич: Коло, 2006. – 608 с.

2. Національна доктрина розвитку освіти // Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації: (Факти, роздуми, перспективи) / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – С. 180.

3. Падалка Г. Мистецька освіта: сучасні проблеми розвитку / Г. Падалка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5722/1/Padalka.pdf>

4. Сверстюк Є. Національний вибір свободи // День. – №117. – 2013. – 9 липня.

5. Соціологічні опитування. Центр Разумкова. Який із п'ятьох зазначених чинників найбільше об'єднує або може згуртувати народ України в єдину спільноту? // [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.uceps.org/ukr/socpolls>.

6. Феномен нації: основи життєдіяльності; [за ред. Б.В. Попова.] – К.: Товариство “Знання”, КОО, 1998. – 264 с.

7. Ярмо М.І. Сучасна загальна музична освіта: теоретичні основи. – Дрогобич, 2012. – 188 с.

Стаття надійшла до редакції 22.06.2015

УДК 378.1:004

Зоряна Лакомчак, здобувачка кафедри математики та методики викладання математики початкового навчання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ ІНТЕРНЕТ-ДИДАКТИКИ

У статті розглянуто теоретико-методологічні проблеми впровадження ефективного використання Інтернет-технологій в навчальний процес.

Ключові слова: комунікаційні технології, інформаційні технології, інформатизація навчального процесу, Інтернет-навчання.

Літ. 5.

Зоряна Лакомчак, соискателька кафедры математики и методики преподавания математики начального обучения Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франка

ДИДАКТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ СОВРЕМЕННОЙ ИНТЕРНЕТ – ДИДАКТИКИ

В статье рассмотрены теоретико-методологические проблемы внедрения эффективного использования интернет-технологий в учебный процесс.

Ключевые слова: коммуникационные технологии, информационные технологии, информатизация учебного процесса, интернет-обучение.

Zoriana Lakomchak, Postgraduate Student Mathematics and Teaching Methods of Primary Education Department Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

DIDACTIC POTENTIAL OF MODERN INTERNET – DIDACTICS

In the article the theoretical and methodological problems of implementing effective use of Internet technologies in the educational process.

Keywords: communication technology, information technology, informatization of educational process, an online learning.

Постановка проблеми. Інформаційні та комунікаційні технології все більшою мірою стають альтернативним середовищем для реалізації різних аспектів соціального життя, в тому числі й у такій його

галузі, як освіта. Кількість освітянських Інтернет-ресурсів, здатних забезпечувати інформаційну, комунікативну та дослідницьку складові, постійно зростає. Галузь “Інтернет-дидактика”, предметом вивчення якої є зміст, форми і методи